

ГЛАВА 1

У мої юні та вразливі роки батько дав мені пораду, яку я часто згадував упродовж життя.

— Якщо тобі колись заманеться когось критикувати, — сказав він, — згадай, що далеко не всі на світі мали ті переваги, які були в тебе.

Він нічого більше не додав, та ми з ним завжди розуміли один одного з півслова, і мені добре запам'ятався глибокий внутрішній зміст його слів. Згодом я навчився бути стриманим у судженнях — звичка, що відкрила для мене багато цікавих особистостей, а також зробила жертвою кількох набридливих зануд. Неадекватна особа швидко відчуває цю якість, якщо вона притаманна нормальній людині, й поспішає за неї вчепитися, і тому ще в коледжі мене часто несправедливо звинувачували в інтриганстві через обізнаність із таємницями найвідлюдкуватіших із моїх однолітків. Здебільшого я зовсім не прагнув такої довіри — навпаки, часто вдавав сонливість, зайнятість чи навіть дозволяв собі легкі кпини у випадках, коли помічав на обрії недвозначні симптоми подальшого зізнання; адже потаємні одкровення молодих людей чи принаймні вислови, якими вони формулюються, зазвичай є просто плагіатом, переповненим очевидними недомовками. Стриманість у судженнях є джерелом

безмежної надії. Я все ще боюся пропустити щось, забувши — як з певним снобізмом стверджував мій батько і з таким самим снобізмом повторюю за ним я, — що не всі однаково наділені від народження чуттям основних моральних цінностей.

Похвалившись своєю терпимістю, мушу визнати, що вона має межу. Поведінка може мати під собою і гранітне підґрунтя, і трясовину — однак з певного моменту мене це перестало хвилювати. Коли минулої осені я повернувся зі Східного узбережжя, то волів би, щоб увесь світ був одягнений в уніформу й навіки застиг у стійці «струнко»; мене більше не приваблювали захопливі екскурсії в глибини людської натури. Лише Гетсбі, людина, ім'ям якої названо цю книжку, був винятком із мого правила — Гетсбі, котрий уособлював усе те, що я зневажаю. Якщо трактувати особистість як сукупність яскравих проявів, то в ньому було щось величне, якась підвищена чутливість до принад життя, так, наче він був під'єднаний до одного з тих надточних приладів, що реєструють землетрус десь за тридев'ять земель. Ця чутливість не мала нічого спільного з тією безхребетною вразливістю, яку часто описують фразою «творча натура», — це був дивовижний дар надії, романтична готовність, якої я ніколи не зустрічав ні в кому іншому і навряд чи ще колись зустріну. Ні, Гетсбі зрештою чудово зарекомендував себе; не він, а те, що підточувало його, отруйний туман, який супроводжував пробудження його снів, — ось що на певний час відбило мені охоту до суєтних людських радостей і смутків.

Моя родина — вже протягом трьох поколінь заможні шановані люди невеликого містечка на Середньому Заході. Карравей — це такий собі клан, генеалогічне дерево якого, згідно

із сімейними переказами, сягає своїм корінням до герцога Баклю, однак справжнім засновником нашої гілки був брат мого дідуся, що оселився тут у п'ятдесят першому, відправив замість себе на Громадянську війну найманця, а сам відкрив оптову компанію, якою тепер керує мій батько.

Я ніколи не бачив того дідуся, однак вважають, що я схожий на нього — принаймні якщо вірити похмурому олійному портрету, що висить у батьковому офісі. Я закінчив Єль у 1915 році, рівно через чверть століття після мого батька, і трохи згодом брав участь у запізній міграції тевтонців, відомій як Світова війна. Я настільки перейнявся контрастним, що потім ще довго не міг заспокоїтися. Замість того щоб бути центром невсипущої світобудови, Середній Захід виявився чимось на зразок задвірків всесвіту — отож я вирішив податися на Східне узбережжя вивчати біржову справу. Усі, кого я знав, були пов'язані з біржами, тому я припустив, що цей бізнес зможе прогудувати ще одного учасника. Усі мої дядечки й тітоньки зібрали з цього приводу сімейну нараду — так, неначе вони вибирали для мене підготовчу школу, і врешті протягли: «А чому б і ні?» — з похмурим і зовсім не переконаним виразом облич. Батько погодився фінансувати мене впродовж одного року, і після низки затримок навесні двадцять другого я врешті вирушив на Східне узбережжя — як сподівався, назавжди.

Практичніше було б знайти житло в місті, однак стояла тепла пора і я лише нещодавно залишив край зелених галявин та привітних дерев, тож, коли один мій співробітник запропонував спільно винайняти будиночок у передмісті, я з радістю

вхопився за цю пропозицію. Він знайшов помешкання — побите негодою бунгало, за вісімдесят доларів на місяць, та в останній момент фірма перевела його до Вашингтона, і я мусив уселятися туди сам. Я завів пса — якщо так можна сказати про ті кілька днів, які він прожив у мене до того, як утік, — а також старенький «додж» і ще старішу фінку, яка застеляла мені ліжко й готувала сніданок, чаклюючи над електроплиткою й бурмочучи собі при цьому під ніс якісь фінські примовляння.

Перші кілька днів я почувався самотньо, поки одного ранку якийсь чоловік, що вселився ще пізніше за мене, не гукнув мене дорогою.

— Ви не підкажете, як потрапити на Вест-Егг? — безпорадно запитав він.

Указавши йому шлях, я пішов далі, вже не почувуючись самотньо. Я був провідником, першопоселенцем, старожилом. Ця людина фактично подарувала мені статус місцевого мешканця.

Отож сонячне світло та бурхливе, неначе під час прискореної зйомки, розвивання листя на деревах давали мені відчуття, що разом з літом розпочинається нове життя.

Потрібно було ще багато прочитати й насаперед сповнитися свіжою цілющою силою життєдайного повітря. Я накупив гору підручників із банківської справи, кредитування та інвестування, і вони вишикувалися на моїх книжкових полицях, виблискуючи червоним і золотим, неначе свіжовикарбувані монети, обіцяючи відкрити таємниці, відомі лише Мідасу, Меценату і Моргану. І я мав твердий намір прочитати ще багато інших книжок. У коледжі мене вважали до певної міри літератором: одного року я написав низку помпезних і баналь-

них передовиць для «Ель ньюз» і збирався знову повернути подібне наповнення у своє життя, ставши найбільш вузьким з усіх фахівців — «всебічно освіченою особистістю». Я кажу це не задля красного слівця — врешті-решт, на світ найефективніше дивитися крізь якесь одне вікно.

Так склалося, що я винайняв житло в одному з найдивовижніших куточків Північної Америки. На граційному бунтівливому островці, що випинається на схід від Нью-Йорка, серед інших природних об'єктів вирізняються два незвичайні утворення рельєфу. За двадцять миль від міста, на задвірках протоки Лонг-Айленд, у найбільш обжитої ділянці моря усієї Західної півкулі вдається пара велетенських яєць, однаковісіньких за формою й розділених лише мілкою затокою. Вони не ідеально овальні, а радше приплюснуті біля основи, неначе яйця з оповідки про Колумба, — однак їхня фізична подібність, мабуть, є джерелом постійної плутанини для чайок, що кружляють угорі. Для безкрилих же істот найцікавішою є їхня цілковита несхожість у всьому, окрім форми та розміру.

Я мешкав на Вест-Еггу — скажімо так, менш фешенебельно з них двох — хоч це, звичайно, абсолютно не відображає різного й навіть трохи зловісного контрасту між ними. Мій будинок стояв на самісінькому вершечку яйця, усього за п'ятдесят кроків від протоки, втиснутий у шпарину між двома величезними віллами, що коштували дванадцять-п'ятнадцять тисяч за сезон. Та з них, що стояла праворуч, мала розкішний вигляд за будь-якими мірками — це була фактична копія якогось «Готелю де Вілль» у Нормандії, з кутовою вежею, що просвічувала новизною крізь ріденьку ще борідку плюща,

мармуровим басейном і величезними газоном та садом. Це був особняк Гетсбі. Чи, точніше, оскільки я не був знайомий з Гетсбі, це був особняк, де мешкав джентльмен з таким прізвиськом. Моя хатинка звідси видавалася більмом на оці, але це було настільки мізерне більмо, що його зазвичай не помічали, тож я насолоджувався видом на воду, на сусідський садок і відчуттям наближеності до мільйонерів, що зігрівало мене, — і все це лише за вісімдесят доларів на місяць.

З іншого боку протоки вздовж води виблискували білі палаци фешенебельного Іст-Еггу, і наша літня історія, по суті, починається з того моменту, коли я вирушив на своєму авто туди на обід до сім'ї Тома Б'юкенена. Дейзі — моя далека кузина, а з Томом ми були знайомі з коледжу. І якось після війни я провів із ними два дні в Чикаго.

Чоловік Дейзі, маючи багато інших фізичних переваг, був одним із найкращих футболістів, які будь-коли грали в Нью-Гейвені, — до певної міри національною гордістю, одним із тих хлопців, які у двадцять один досягають такого успіху, що все, хай що б вони робили надалі, однак видаватиметься регресом. Родина Тома була казково багатою — навіть у коледжі його вільне поводження з грошима викликало осуд — однак тепер він залишив Чикаго й переселився на Схід зі своїм типовим розмахом, що легко міг викликати запаморочення: для прикладу, він перевіз із Лейк-Фореста на нове місце цілу стайню поні для гри в поло. Важко було усвідомити, що представник мого покоління може бути достатньо багатим, щоб дозволити собі таке.

Я не маю уявлення, навіщо Том і Дейзі подалися на Схід. Вони провели рік у Франції — без жодної конкретної мети, —

а потім невтомно кочували туди-сюди тими місцями, де гнізяться багатії, щоб грати в поло й насолоджуватися своїм багатством. Цього разу вони оселилися назавжди. Принаймні так сказала по телефону Дейзі, однак мені не дуже в це вірилося — хоч я не міг прочитати її потаємні думки, відчував, що Том готовий кочувати вічно у своїх невтомних пошуках втраченої гостроти відчуттів відставного футболіста.

Отож так сталося, що того теплого вітряного вечора я їхав на Іст-Егг провідати двох старих друзів, яких я загалом майже не знав. Їхній будинок виявився ще респектабельнішим, ніж я очікував, такий собі червоно-білий особняк в георгіанському колоніальному стилі з видом на протоку. Газон починався від берега й біг до самого порога з чверть милі, перестрибуючи через клумби, сонячні годинники та вимощені цеглою доріжки, — щоб наприкінці свого шляху з розгону вистрибнути на стіну й розлитися по ній буянням виноградних лоз. Фасад був порізаний рядом високих французьких вікон, що полум'яніли золотими відблисками, широко розчинені назустріч теплову післяобідньому вітру, а Том Б'юкенен стояв на ганку в костюмі для верхової їзди, широко розставивши ноги.

Він змінився порівняно з тим, яким був у Нью-Гейвені. Тепер це був кремезний тридцятилітній блондин з вольовим ротом і зверхніми манерами. Блискучі агресивні очі домінували на його обличчі, створюючи відчуття, що він постійно тисне на вас. Навіть дещо жіночна елегантність його костюма для верхової їзди не могла приховати велетенської сили цього тіла — здавалося, що черевики розпирає зсередини аж до верхньої шнурівки, і можна було помітити, як